

Docentenhandleiding basisonderwijs

Op reis met *Abraham/Ibrahim*, de verhalenzolder van het Bijbels Museum

Dit is de naam van het project dat het Bijbels Museum heeft ontwikkeld voor kinderen uit het basisonderwijs. Het project laat kinderen kennismaken met het cultureel erfgoed van jodendom, christendom en islam. Op alle scholen in Nederland neemt het percentage toe van leerlingen met een buitenlandse afkomst. Zowel voor deze leerlingen als voor autochtone leerlingen is een kennismaking met elkaars cultuur zeer gewenst. Het Bijbels Museum wil daar met dit nieuwe project een bijdrage aan leveren. Kinderen kunnen hier in een bijzondere omgeving in contact komen met verhalen en voorwerpen uit de drie tradities van de monotheïstische godsdiensten. Daarbij wordt aandacht geschonken aan de overeenkomsten en aan de verschillen binnen deze tradities.

In de folder en op de website kunt u in het kort lezen waar het project over gaat en wat u globaal kunt verwachten wanneer u ons bezoekt. Om de aansluiting tussen het onderwijs en het museumbezoek soepel te laten verlopen, willen wij u via deze handleiding van extra achtergrondinformatie voorzien.

Deze handleiding bestaat uit twee paragrafen:

§ 1: praktische informatie

U krijgt praktische informatie over een bezoek aan ons museum. Het verloop van het museumbezoek wordt uiteengezet en er is aandacht voor de rol van de docent. Ook komen gedragsregels aan bod die gelden in het museum ten aanzien van leerlingen.

§ 2: inhoudelijke informatie

U krijgt inhoudelijke informatie over ons project. De educatieve doelstelling van het project wordt uiteengezet en er wordt beschreven hoe de kerndoelen van het basisonderwijs zijn verwerkt in het educatief materiaal. Verder worden er via een drietal belangrijke thema's suggesties gegeven voor een voorbereidende les in de klas.

Bijgevoegd vindt u het educatief materiaal en de antwoorden die daarbij horen. Met dit totaalpakket kunt u zich samen met uw klas voorbereiden op een bezoek aan ons museum. De ervaring heeft uitgewezen dat kinderen die zich in de klas al hebben voorbereid op het project, in het museum meer aandacht kunnen opbrengen.

§1. praktische informatie

De rol van de docent in het museum

In het museum worden de leerlingen tijdens het hele traject begeleid door een gastvrouw of gastheer van het museum. Uw voornaamste rol bestaat uit toezicht houden op de leerlingen. Als docent bent u er verantwoordelijk voor dat uw leerlingen zich correct gedragen. Bij eventuele schade kan de school namelijk aansprakelijk worden gesteld wanneer blijkt dat het toezicht onvoldoende was. Aan het eind van deze paragraaf vindt u een aantal gedragsregels die gelden binnen ons museum en op de verhalenzolder. U kunt uw leerlingen hier op wijzen voordat u ons museum bezoekt.

Garderobe

In de hal bevindt zich de gratis garderobe. Kinderen kunnen hun jassen aan de kapstok hangen. Voor het toezicht op tassen en waardevolle spullen kunt u zich melden bij de receptionist(e). Deze zal de spullen in een afgesloten garderobekast bewaren of, indien beschikbaar, u de sleutels leveren van een aantal kluisjes. In verband met de drukte bij de garderobe kunt u ook overwegen jassen en tassen in de bus achter te laten.

Op de verhalenzolder en in het museum

Na ontvangst zal een gastvrouw of gastheer u en de kinderen meevoeren langs de verhalen op de zolder. Hierna wordt het boekje, dat u bij deze handleiding aantreft, aan de kinderen uitgereikt. Hiermee gaan zij op zoek naar voorwerpen in het museum die te maken hebben met de verhalen die de kinderen zojuist gehoord hebben. Het is de bedoeling dat ze zelfstandig op zoek gaan naar de voorwerpen waar ze vragen over moeten beantwoorden. De gastheer of gastvrouw zal aangeven op welke verdiepingen ze die voorwerpen kunnen vinden. De vragen 1 t/m 17 hoeven niet persé in deze volgorde beantwoord te worden. Het mag in willekeurige volgorde. Dit is met name handig wanneer u met veel leerlingen tegelijk komt. De leerlingen staan elkaar dan niet te verdringen voor de vitrine.

De gastvrouw of gastheer kan samen met u in de gaten houden of de vragen binnen de afgesproken tijd (max. 40 minuten) worden beantwoord. Daar waar nodig kunt u uw leerlingen assistentie verlenen bij het invullen van de vragen. Met name leerlingen in de leeftijd 6-8 jr. kunnen nog extra ondersteuning nodig hebben bij het lezen van de vragen. Met behulp van de bijgeleverde antwoorden kunt u, desgewenst, de vragen met uw leerlingen in het museum of op school evalueren. Een geschikte plek hiervoor in het museum is de rechter tuinkamer.

Gedragsregels voor leerlingen in het museum

- Voorwerpen of vitrines mogen niet worden aangeraakt. Dat komt omdat de voorwerpen uit het museum allemaal van grote waarde zijn en vitrines kwetsbaar zijn. In het museum mag je dus alles bekijken maar niet aanraken. Op de verhalenzolder mag je weer wel alles aanraken!
- Wees voorzichtig!. Gedraag je rustig zodat je geen dingen per ongeluk stukmaakt. Dus niet rondrennen maar rustig wandelen.
- In een museum willen mensen voorwerpen rustig kunnen bekijken. Daarom willen we graag dat er zachtjes wordt gesproken in het museum.
- Behalve in de daarvoor bestemde ruimten mag er in het museum niet worden gegeten of gedronken.
- In het museum mag niet worden gefotografeerd of gefilmd.

Gedragsregels op de verhalenzolder

- Luister goed naar de aanwijzingen van de begeleider van het museum.
- Luister goed naar de verhalen die worden verteld op de zolder. De vragen in je boekje hebben te maken met deze verhalen.

Deel 2. inhoudelijke informatie

Educatieve doelstelling van het project

‘Op reis met Abraham/Ibrahim’ vormt een kennismaking met de cultuur en tradities van jodendom, christendom en islam.

Bij het bezoek aan de zolder staat voorop dat kinderen een ervaring opdoen. Ze hoeven hier niets te leren. Ze hoeven zich slechts te laten meevoeren door het verhaal.

Bij het bezoek aan de collectie van het museum staat voorop dat kinderen zelfstandig met hun eigen boekje de voorwerpen uit het museum ontdekken en onderzoeken.

Leerlingen die de verhalenzolder en het museum hebben bezocht, maken kennis met:

- belangrijke verhalen, personen en feestdagen uit de drie tradities
- overeenkomsten en verschillen tussen de drie tradities
- de tempelberg als heilige plaats voor de drie tradities

Aansluiting van de kerndoelen in basisonderwijs bij het educatief materiaal

Bij aanvang van het project, begin 2000, hebben wij als eerste onderzocht in hoeverre wij de kerndoelen voor het basisonderwijs, zoals die zijn geformuleerd in 1998, konden opnemen in een museaal programma en het educatief materiaal. Dit hebben gedaan omdat wij u als museum een programma willen aanbieden dat een relevante aanvulling en/of ondersteuning vormt voor de lessen die op school worden gegeven. Zodoende hebben wij een educatief programma ontwikkeld dat niet alleen goed aansluit bij het vak levensbeschouwing maar ook bij vakken als aardrijkskunde, geschiedenis, samenleving, Nederlandse taal, natuuronderwijs en tot op zekere hoogte zelfs bij rekenen/wiskunde. Onderaan deze paragraaf treft u de kerndoelen aan die wij in ons educatief materiaal hebben verwerkt. In het bijgevoegde educatief materiaal ziet u hoe dit concreet is uitgewerkt. Voor de evaluatie van ons educatief materiaal heeft ons museum een aantal keer gebruik mogen maken van de deskundigheid van docenten en docenten in opleiding. Zo organiseerden wij op 23 oktober 2002 een landelijke docentendag en zijn wij twee maal bezocht door PABO's uit Roermond en Utrecht.

Welke kerndoelen vindt u terug in ons educatief materiaal?

Hieronder volgt een overzicht van de kerndoelen van vakken uit het basisonderwijs voor zover wij die hebben verwerkt in ons educatief materiaal. Er is educatief materiaal ontwikkeld voor twee verschillende niveau's: 6-8 jaar en 9-12 jaar. De omschrijvingen hieronder gelden in principe voor alle leeftijden tenzij anders vermeld.

Nederlandse taal

Domein D: taalbeschouwing

- Leerlingen maken kennis met verhalen die zijn ontstaan in oude culturen. Zij leren wat het belang is van verhalen voor verschillende culturen. Leerlingen maken kennis met de geschriften waarin deze verhalen staan en de talen waarin zij oorspronkelijk geschreven zijn. Dit laatste doen zij door schrijfoefeningen te verrichten. Hierbij wordt gelet op vorm en schrijfrichting.
- Leerlingen maken kennis met het begrip symboliek. Ze leren symbolen kennen die verwijzen naar de tradities van de drie monotheïstische godsdiensten.

rekenen/wiskunde

Domein E: meten

- Leerlingen kunnen een schatting van een gewicht maken (9-12 jaar).

Domein F: meetkunde

- Leerlingen wordt gevraagd ruimtelijk te kunnen redeneren. Met behulp van een maquette en plattegrond verwerken ze gegevens over plaats, richting, afstand en schaal (9-12 jaar).

aardrijkskunde

Domein C: topografie en kaartbeeld

- Leerlingen maken kennis met de topografie van het Midden-Oosten. Zij benoemen belangrijke landen, steden en wateren. Twee speciale topografische kaarten in het museum zijn uitgerust met knoppen die steden, een rivier en een route d.m.v. lichtjes laten oplichten.
- Leerlingen brengen een verhaal in kaart (9-12 jaar)

geschiedenis

Domein D: historisch besef

- Leerlingen moeten aanduidingen van tijd en tijdsindeling hanteren.
- Leerlingen raadplegen historische bronnen:
  - verhalen van ‘mensen die het meegemaakt hebben’
  - overblijfselen uit de eigen en verre omgeving: museale objecten
- Leerlingen leren dat historische bronnen tegenstrijdig kunnen zijn of van elkaar kunnen afwijken. Ze beseffen dat bronnen elk een eigen verhaal vertellen dat gebonden is aan tijd, plaats en standpunt. Het betreft hier met name de perceptie over de Tempelberg gezien vanuit het perspectief van drie verschillende tradities.

Domein E: historische gebeurtenissen

- Leerlingen kennen in grote lijnen de volgende belangrijke hedendaagse en historische gebeurtenissen, verschijnselen en personen in de geschiedenis.
  - familie- en omgevingsgeschiedenis
  - hedendaagse Europese en mondiale verhoudingen waaronder de ontwikkeling van multiculturele samenlevingen na 1945

samenleving

- Leerlingen kunnen enkele aspecten van groepen in onze samenleving beschrijven waaronder:
  - kenmerken van leefeenheden, overeenkomsten en verschillen
  - enkele vormen van groepsgedrag en factoren die daarvoor bepalend zijn
  - discriminatie en tolerantie
- Leerlingen kunnen overeenkomsten en verschillen noemen tussen enkele geestelijke stromingen die in de Nederlandse multiculturele samenleving een belangrijke rol spelen. Het gaat dan met name om leefgewoonten en feest- en gedenkdagen.

natuuronderwijs

Domein F: mensen, planten, dieren

- Leerlingen maken kennis met natuurproducten van planten via het geurenkabinet. Zij leren iets over de functie van deze planten.

Thema's voor een les in de klas

Met behulp van extra achtergrondinformatie kunt u in de klas een les kunt wijden aan het museumbezoek. De onderstaande thema's vormen een richtlijn voor zo'n les.

Thema 1:

verhalen en het belang van verhalen

Verhalen vormen voor het Bijbels Museum een belangrijk gegeven..Vroeger was het museum in eerste instantie een plaats waar bijbelverhalen via voorwerpen gestalte kregen. Het museum werd gebruikt om mensen te onderwijzen in bijbelverhalen. Nu wil het Bijbels Museum vooral laten zien hoe de bijbel als boek vol verhalen invloed heeft gehad en heeft op onze cultuur.

Vanuit deze achtergrond, en ook omdat bijna alle kinderen van verhalen houden, wilden we als museum een project ontwikkelen voor kinderen met verhalen als centraal thema. We bedachten dat het leuk zou zijn als de kinderen op een eigen plek (de zolder) kennis konden maken met die oude verhalen die al zo lang verteld en voorgelezen worden. Tegelijkertijd werd er in het museum gewerkt aan een expositie over de Tempelberg in Jeruzalem, heilige plek voor joden, christenen en moslims. Dit bracht ons op het idee om naast verhalen uit de bijbel ook verhalen uit de tenach, de joodse bijbel, en de koran, het heilige boek van moslims, te betrekken in ons project. Zodoende ontstond er een project waarbij kinderen kennis kunnen maken met verhalen en voorwerpen uit de tradities van de drie monotheïstische godsdiensten.

Aandachtspunten in de klas:

- U kunt met uw leerlingen stil staan bij het fenomeen verhalen en het belang van verhalen. Waarom vertellen mensen elkaar verhalen? En waarom schrijven ze die op?

De verhalen uit de tenach, de bijbel en de koran zijn voor veel mensen heel erg belangrijk. Daarom worden die boeken ook wel heilige boeken genoemd. Mensen lezen en leren eruit over het leven. Veel verhalen vertellen iets over hoe je een goed leven kunt leiden.

- U kunt met uw leerlingen stilstaan bij de verschillende heilige boeken? Wat weten ze erover?

Het heilige boek van de joden is de tenach, de hebreeuwse bijbel. Het eerste deel van de tenach heet tora. De tora heeft een bijzondere plaats in het jodendom. Tora is een hebreuws woord voor leren of onderwijzen. In de tora staan verhalen en leefregels die de basis zijn van de joodse godsdienst. Het heilige boek van de christenen is de bijbel. Het bestaat uit twee delen. Het eerste deel is de hebreeuwse bijbel, door christenen het oude testament genoemd, en het tweede deel is het nieuwe testament. Het heilige boek van de moslims is de koran.

- Welke personen uit de heilige boeken kennen kinderen?

In de heilige boeken staan soms verhalen over dezelfde gebeurtenissen met dezelfde personen. Het is logisch dat in de bijbel en de tenach dezelfde verhalen staan want het oude testament bevat dezelfde verhalen als de hebreeuwse bijbel. Maar wist je dat verhalen over personen uit de tenach en uit het oude en nieuwe testament ook voorkomen in de koran? Een aantal van

deze personen zijn: Abraham/Ibrahim, Mozes/Moesa, David/Dawoed, Maria/Marjam en Jezus/Isa.

- U kunt met uw leerlingen doornemen of ze in hun dagelijks leven nog iets merken van verhalen uit heilige boeken.

Enkele aanwijzingen kunnen zijn:

- Waar gaan mensen heen om naar verhalen te luisteren uit heilige boeken?
Mensen gaan naar een synagoge, een kerk of een moskee om te bidden en te luisteren naar verhalen uit heilige boeken.
  - Welke feesten worden er nog gevierd die te maken hebben met die oude verhalen?
Pesach herdenkt het verhaal over de uittocht van het joodse volk, Pasen herdenkt de opstanding van Jezus en het Offerfeest herdenkt dat Ibrahim zijn zoon Ismaïl offerde. Misschien kennen ze nog meer feesten.
  - Kennen jullie ook namen van personen uit die verhalen?
Kinderen heten bijvoorbeeld: Ibrahim, Mohammed, Jacob, Daniël, Maria.
  - Hebben kinderen voorwerpen in huis die te maken hebben met hun geloof?
- De verhalen die op de verhalenzolder te horen zijn, hebben te maken met feestdagen die tot op de dag van vandaag nog gevierd worden: het Offerfeest, Pesach en Pasen. Ter voorbereiding kunt u er de verhalen op na kunnen slaan of de verhalen kunnen voorlezen in de klas.

Het offer van Abraham: Genesis 22 en Soera 37: 102-107

De uittocht: Exodus 1-12

De verrijzenis: Matteus 28; Marcus 16; Lucas 24; Johannes 20

Thema 2:

Abraham/Ibrahim

Op de verhalenzolder begint het allemaal met Abraham. Dat is niet voor niets. Hij is een heel belangrijke figuur. Met hem begint de ontstaansgeschiedenis van de drie monotheïstische godsdiensten. Hij wordt door alledrie de tradities gezien als de stamvader van het geloof. Hoe ver de drie tradities tegenwoordig ook uit elkaar lijken te liggen, hun oorsprong is in dat opzicht dezelfde. In alle drie de heilige boeken is te lezen hoe Abraham, in de koran Ibrahim genoemd, als eerste gehoor gaf aan de roep van de ene ware god (in de koran: Allah). Hij verliet in opdracht van god zijn geboortegrond om zich in het land Kanaän te vestigen en een groot volk te stichten. Vervolgens toonde hij zijn vertrouwen in God door zijn zoon aan hem te willen offeren. Gelukkig mocht het op het laatste moment een dier zijn.

Aandachtspunten in de klas:

- U kunt met uw leerlingen nagaan of zij wel eens hebben gehoord van Abraham/Ibrahim. Wat weten zij over deze man?

Er bestaan spreekwoorden over Abraham bijvoorbeeld: ‘Abraham gezien hebben’ (als iemand 50 jaar wordt) of ‘Abrahammetje spelen’ (een leugentje om bestwil).

- Kennen de leerlingen het begrip offeren? Maken zij zelf wel eens een offer? Voor wie? Waarom?

- Lezen over de reis van Abraham: Genesis 11-13, 15

Thema 3:

Jeruzalem als stad van joden, christenen en moslims

Op de zolder en in het museum maken de kinderen kennis met Jeruzalem als stad van drie godsdiensten.

Jeroesjalajim zeggen joden. Jeruzalem zeggen christenen. Al-Quds zeggen moslims. Allemaal verschillende namen voor dezelfde stad. Voor joden, christenen en moslims is Jeruzalem een heel belangrijke stad. Dat komt omdat in deze stad op veel plaatsen iets is gebeurd dat te maken heeft met het geloof van deze mensen. Er hebben veel mensen geleefd die belangrijk zijn voor de drie godsdiensten. Bijvoorbeeld de joodse koning David, die Jeruzalem ruim 3000 jaar geleden tot hoofdstad van Israël maakte, zijn zoon, koning Salomo, die opdracht gaf tot het bouwen van een tempel voor god, Jezus Christus die naar Jeruzalem kwam om te praten met de mensen uit de stad en hier stierf en weer opstond uit zijn graf en de profeet Mohammed die vanaf de rotskoepel op de Tempelberg een hemelreis maakte op zijn gevleugeld paard Buraq.

De Tempelberg is al eeuwen de belangrijkste en meest bekende plek van Jeruzalem. Deze berg wordt zo genoemd omdat hier vroeger de tempel van de joden stond. De tempel was een huis voor god. Hier kon men naar toe om tot god te bidden of om hem te eren. Volgens het heilige boek van de joden, de tenach, koos god zelf deze plaats uit om te wonen temidden van zijn volk. Eeuwenlang is deze plek voor joden de belangrijkste plek geweest waar zij hun god eerden. De tempel staat er nu niet meer. Wel is er nog een deel van de omheining van de tempel overgebleven. Dat is de westelijke muur. Daar bidden joden uit de hele wereld nog dagelijks. Deze muur wordt ook wel klaagmuur genoemd. Ook thuis of in de synagoge bidden joden in de richting van Jeruzalem op de tijden waarop vroeger de offers in de tempel werden gebracht. De joodse traditie verbiedt de toegang tot de Tempelberg op grond van de Halacha (wetgeving): Er zal geen Tempel gebouwd worden tot de komst van de *Masjjeach* (Messias). Volgens de joden moet die immers nog komen.

Korte geschiedenis van de tempel:

Koning Salomo, de zoon van koning David, liet de tempel hier ongeveer drieduizend jaar geleden bouwen. In 587 v.Chr. wordt Jeruzalem veroverd door de Babyloniërs. Zij verbranden de tempel. De joden worden weggevoerd naar Babel. In 537 v.Chr. mogen de joden weer terug naar Jeruzalem. Omstreeks 515 v.Chr. hebben ze weer een nieuwe eenvoudige tempel gebouwd. Deze tempel werd in de eerste eeuw n.Chr. door Herodes de Grote vervangen door een nieuw en prachtig gebouw, zogenaamd de tweede tempel. In 70 n.Chr. belegeren de Romeinen Jeruzalem om een einde te maken aan de opstandige joden. Hierbij wordt de tweede tempel volledig verwoest.

Volgens de joodse traditie wordt de berg Moria, de plek waar Abraham zijn zoon Izaak offerde, verbonden aan de plaats waar Salomo de tempel liet bouwen. Dit maakt de plaats waarop de tempel stond extra heilig. In de tempel was een speciale ruimte, het heilige der heiligen. Hierin stond de ark van het verbond met daarin de stenen tafelen. Deze ark zou op een steen hebben gestaan. Deze funderingssteen zou volgens de Babylonische Talmoed de plaats zijn waar de schepping is ontstaan en waar zich de oerbronnen bevinden. Adam, de eerste mens zou hier geschapen zijn. Uit het voorgaande wordt duidelijk dat de plaats waar de tempel staat volgens de joodse traditie in meerdere opzichten heilig is.

Moslams noemen de Tempelberg Haram al Sharif. Dit betekent 'de nobele harem'. Een harem is een afgebakend gebied waarbinnen zich een belangrijk heiligdom bevindt. Volgens de meest gevolgde uitleg van soera 17 uit de koran is dit de plek waar de Profeet Mohammed naar toe reist. Vanuit deze plek begint hij aan een nachtelijke hemelreis op zijn gevleugelde paard Buraq. Sommigen zeggen dat je de afdruk van de hoof van het paard of van de voet van Mohammed nog terug kan zien in de rots. Precies over deze plek is de Koepel van de Rots (gouden koepel) gebouwd. Ook bevindt zich hier een gat in de grond afgedekt door een steen die de *Put der Zielen* wordt genoemd en wordt beschouwd als de ingang tot de geestenwereld. De koepel van de rots (*Qubbat al-Sakkrah*) is nog altijd een belangrijk heiligdom voor moslams. Officiëel zou het geen moskee zijn. Toch noemen veel moslams dit monument de Omar-moskee. De koepel van de rots en de Al-Aqmoskee zijn beiden gebouwd in de 7^e eeuw n.Chr. nadat Kalief Omar in 634 Jeruzalem innam. Op de puinhopen van de verwoeste tempel stichtte hij de islamitische heiligdommen.

Tijdens het leven van Mohammed is er een korte tijd geweest waarin de Profeet met zijn volgelingen in de richting van Jeruzalem bad. Later werd de gebedsrichting veranderd naar Mekka. Jeruzalem wordt algemeen als de derde heilige stad van de islam beschouwd, na Mekka en Medina.

Eén van de moeilijkheden die joden hebben met de koepel van de rots is dat dit gebouw zich zou bevinden op de funderingen van de Joodse Tempel.

Voor christenen is de Tempelberg belangrijk omdat hier de joodse tempel (de tempel van Herodes) stond die Jezus Christus bezocht. Als kind bezocht hij de tempel om te discussiëren met de schriftgeleerden en als volwassene verdreef hij de kooplieden uit de tempel die volgens hem deze heilige plek schonden met hun activiteiten. Verder hechten christenen een bijzondere betekenis aan de 'Gouden Poort', die zich aan de oostzijde van de Tempelberg bevindt. Joden geloven dat de Messias ooit door deze poort Jeruzalem zal binnenkomen. Christenen geloven dat Jezus de Messias is en dat hij door deze poort Jeruzalem binnenreed vlak voor zijn kruisiging. Ze geloven dat Jezus ooit weer door deze poort de Tempel zal betreden. Om te voorkomen dat de Messias Jeruzalem zou binnentreden door deze poort, hebben de moslams de ingang van de poort dichtgemetseld en er pal voor een begraafplaats aangelegd.

Aandachtspunten in de klas

- U kunt de symbolen van de drie godsdiensten ter introductie op het bord tekenen en vragen wie weet wat deze symbolen betekenen.

- U kunt met uw leerlingen nagaan of ze weten waarom Jeruzalem een heilige stad is voor joden, christenen en moslams. Wat betekent heilig? Wat is voor hen een heilige plaats?

- Wat weten de leerlingen over belangrijke figuren die hebben geleefd in Jeruzalem: o.a. David, Salomo, Jezus en de profeet Mohammed. Wat is een profeet? (leraar met een boodschap van God)
- U kunt met uw leerlingen nagaan of ze weten wat de Tempelberg is? Waarom is het een heilige plek voor joden, christenen en moslims?
- U kunt met uw leerlingen nagaan of ze wel eens wat lezen in de krant of horen op het journaal over Jeruzalem. Jeruzalem betekent letterlijk: 'Stad van Vrede'. Gaat dit tegenwoordig nog op?
- U kunt met uw leerlingen aandacht schenken aan verschillende rituelen en gebruiken uit de drie monotheïstische godsdiensten. Wat doet men tijdens het gebed? Welke voorwerpen worden er gebruikt? Zijn er bepaalde wetten en voorschriften ten aanzien van kleding, voedsel of festiviteiten? Hoe gaat men om met belangrijke momenten uit de levenscyclus (geboorte, volwassenwording, bruiloft, dood)?